

DOI 10.32405/2218-7650-2018-6(35)-23-36
УДК 377/378-051:[004:008]

Базелиук Олександр Васильович,
кандидат педагогічних наук, докторант
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна
ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3206-2287>
o.bazeliuk@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано сучасні підходи до визначення соціально-культурного феномену «цифрова культура». Швидкість поширення інформаційних потоків призводить до ситуації тотальної цифровізації суспільних процесів і життя окремих осіб. Таким чином щораз більшу культурну значущість набувають цифрові засоби для реалізації стратегії розвитку в усіх сферах життя, зокрема і в освіті. На основі аналізу зарубіжних і вітчизняних концепцій інформатизації освіти, наукових розвідок із створення і застосування засобів ІКТ в педагогічній діяльності нами запропоновано авторське визначення поняття «цифрова культура педагогічних працівників в закладах професійної освіти». У статті проведено дослідження з погляду процесів розвитку цифрової культури працівників в закладах професійної освіти в її духовному аспекті, як системи матеріальних і духовних цінностей цифрової епохи. Крім того, саму цифрову культуру запропоновано розглядати як професійно значущу якість особистості працівників в закладах професійної освіти, формування й розвиток якої відбувається у цифрову епоху.

У статті розкрито компонентний склад поняття, а також обґрунтовано важливість і основні вектори процесу розвитку цифрової культури педагогічних працівників в закладах професійної освіти, які, у свою чергу, повинні розуміти, яким чином цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації, а також усвідомлювати їх можливості, обмеження, ефекти та ризики. Вони повинні розуміти загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі цифрових технологій, які безперервно розвиваються; знати основну функцію та особливості використання різних пристроїв, програмного забезпечення та мереж.

Ключові слова: цифрова культура; цифрова культура педагогічних працівників в закладах професійної освіти; цифровізація; цифрові комунікації; професійна освіта.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Цифрові технології стають органічною, важливою і необхідною частиною життя сучасної людини, вони проникають у різноманітні сфери соціального життя: політику, культуру, професійну діяльність, спілкування і побут. Це дає можливість впевнено говорити про народження нової соціально-культурної реальності – цифрової культури.

Категорія «цифрова культура» все частіше стає предметом науково-методологічного осмислення, оскільки швидкість поширення інформаційних потоків призводить до ситуації тотальної цифровізації не лише на рівні життя окремих осіб, а й множини суспільних процесів. Звідси проблема глобальних наслідків цифровізації та її «окультурення» актуалізується в ситуації модернізації й освітнього процесу, зокрема професійної освіти. Цифрова культура породжує необхідність оновлення принципів і методів роботи у закладах вищої професійної освіти України, орієнтованих на підготовку фахівців цифрової епохи. Зміни в системі комунікацій приводять до зміни системи цінностей, компетентності та культури суб'єктів цифрової епохи.

В означених умовах надважливою і актуальною стає проблема розвитку цифрової культури працівників закладів професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як сучасний культурологічний феномен поняття цифрової культури аналізують відомі зарубіжні науковці К. Бассет (C. Bassett), К. Гере (C. Gere), Г. Грибер (G. Creeber), М. Деузе (M. Deuze), Г. Крибер та Р. Мартін (G. Greeber & R. Martin), Л. Манович (L. Vanovich), Дж. Стоммел (J. Stommel), М. Хенд (M. Hand) та інші, які обґрунтували понятійний апарат у напрямку цифровізації, запропонували власні трактування низки важливих дефініцій.

Значний внесок у вивчення означеного питання здійснили й вітчизняні науковці, такі як: В. Биков, Д. Галкін, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина та ін., які розтлумачують категорії «цифрової грамотності», «цифрової компетентності», «цифрової культури» та дотичні до них поняття, визначають їх структуру та специфічні особливості, пов'язані зі стрімким розвитком сучасних цифрових технологій.

Важливим теоретичним підґрунтям нашого дослідження є також зарубіжні й вітчизняні концепції інформатизації освіти, наукові розвідки із створення і застосування засобів ІКТ в педагогічній діяльності, що розкрито у працях В. Бикова, М. Жалдака, М. Лещенка, Л. Петухової, І. Роберт, В. Паршикова, Н. Соколової, О. Співаковського, О. Спіріна, М. Шишкіної, С. Черних, А. Яцишин та ін.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Незважаючи на наявність значного наукового доробку у сфері інформаційних технологій в освіті, поняття «цифрова культура» ще не отримало сталого визначення, це пов'язано, насамперед, із складністю досліджуваного феномену та різноманітністю позицій авторів, які його досліджували.

Метою статті є аналіз сучасного розуміння педагогічного феномену «цифрова культура» й обґрунтування важливого для нашого дослідження поняття «цифрова культура педагогічного працівника в закладі професійної освіти».

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Насамперед, слід зазначити, що поняття «цифрова культура» введено до наукового обігу в 2000 роках (2004 р., Т. О'Рейлі (Т. O'Reilly) у зв'язку з виникненням технологій Web 2.0 – другого покоління мережевих сервісів Інтернету з якісно новим підходом до організації, реалізації та підтримки Web-ресурсів.

Як свідчить проведений нами аналіз наукових джерел [2], [3], [5], цифровізація як соціальне явище поширилася в останні десятиріччя ХХ століття. На думку І. Сергеевої, її визначають три провідних характеристики:

1. Всі види контенту переходять з аналогових, фізичних і статичних у цифрові, набуваючи ознак мобільності та персоналізованості. При цьому індивід отримує можливість контролювати свій особистий контент, спрямовувати інформаційні запити, формувати індивідуальну траєкторію інформаційної діяльності.

2. Здійснюється перехід до спрощених та доступних технологій комунікації (технологія стає лише засобом, інструментом спілкування), а провідною характеристикою пристроїв і технології стає керованість.

3. Комунікації стають гетерогенними: вертикальна, ієрархічна комунікація втрачає актуальність, відбувається перехід до мережевої структури комунікації [12].

До основних феноменів, що визначають єдину сучасну цифрову культуру, відносяться персональний комп'ютер і все різноманіття цифрових пристроїв, зокрема: Інтернет, штучний інтелект, системне і прикладне програмне забезпечення, комп'ютерна графіка та системи віртуальної реальності, цифрові формати традиційних засобів комунікації (книги, фотографії, аудіо- і відеозапису, цифрове ТБ тощо), комп'ютерні ігри, технологічне мистецтво [4].

Культурна значущість цифрових засобів незалежно від їх переваг і недоліків є очевидною. «З їх розповсюдженням відбуваються зміни, які зачіпають повсякденне життя людей, усталені культурні ієрархії, способи,

за допомоги яких люди взаємодіють один з одним і світом навколо них. Змінюється система формування культурного досвіду в цілому, всі базові сфери культури» [13, с. 6].

Важливим для нашого дослідження є той факт, що вивчення феноменів «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова культура» має нормативно-правові підвалини: європейські та вітчизняні державні документи («Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти» (2006), «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014) та ін.). З метою інтеграції у світові процеси «цифровізації» у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проект «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020») [15]. Серед першочергових сфер та ініціатив цифровізації України – поширення цифрової освіти. У «Цифровій адженді України - 2020» широко вживаються поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифровий інтелект», зокрема, вказано на актуальність формування наскрізної (кросплатформової) цифрової компетентності, коли вивчення предметів відбувається через використання «цифрових технологій» [15, с. 22].

Логіка нашого дослідження потребує аналізу та визначення понять «цифрова культура», «цифрова культура педагогічного працівника закладу професійної освіти». Незважаючи на актуальність проблематики, пов'язаної з цифровою культурою, чіткого та однозначного її розкриття, навіть як технологічного феномену, у словниках ми не зустріли. Визначення понять «цифрова культура педагога» і «цифрова культура педагогічного працівника закладу професійної освіти» у словниках також відсутнє.

Аналіз наукових джерел свідчить про широке розмаїття визначень поняття «цифрова культура» у різних контекстах, які запропоновані зарубіжними і вітчизняними науковцями.

Наприклад, Л. Баєва [1], О. Гук [6], В. Кривошеев [8] стверджують, що існує тенденція тлумачити цифрову культуру як технологічний феномен, оскільки всі об'єкти цієї культури функціонують за допомоги цифрових пристроїв на основі принципу цифрового кодування інформації завдяки бінарному коду, що стає системоутворювальним чинником цієї культури (з технологічного боку).

Як частину (елемент) електронної культури, що базується на цифровому кодуванні своїх повідомлень, пропонує визначати цифрову культуру А. Гук [6].

Теоретик і дослідник цифрової культури Д. Галкін стверджує: «Цифрова культура – це світ, заснований на обчислювальних автоматах, які працюють за принципом цифрового бінарного кодування» [2, с. 16].

Дослідниця І. Колонтаєвська визначає цифрову культуру як сукупність стійких соціально-психологічних рис і якостей особистості, прийняття (або неприйняття) нею стереотипів поведінки в певному цифровому середовищі, закріплення тих чи інших звичок мережевого спілкування і роботи з інформацією [7].

Дослідження, проведені Н. Соколовою, доводять, що про цифрову культуру можна говорити: по-перше, як про цінності сучасного суспільства, засновані на цифровому кодуванні, втілених в технічних системах, що містять комунікативні механізми; по-друге, як про систему змін практик, продуктів людської діяльності, пов'язаних з культурою цифрової епохи [13].

У «Аналітичній записці відділу гуманітарної політики Національного інституту стратегічних досліджень» [10] зазначено, що цифрова культура є базовою основою сучасної світової культури, невід'ємною складовою усіх без виключення суспільних процесів, зокрема й освітніх; явище цифрової культури є знаковим, оскільки вказує на провідну форму соціалізації сучасного суспільства – інформаційно-віртуальну. Документ засвідчує докорінні зміни у розумінні, власне, культури, яка набуває нових форм (кінематографічний і літературний кіберпанк, відеоскульптура й цифрові інсталяції, техно- та електронна музика, віртуальний музей та театр, софт-арт) і демонструє фундаментальні зміни у пізнанні людини та її творчості.

С. Черних та В. Паршиков [16] вбачають у цифровій культурі, яка визначає нові цінності та смисли буття особистості, опозицію гуманістичній педагогіці, говорять про нову онтологію освітньої взаємодії і встановлення такого освітнього порядку, коли змінюється не лише алгоритм «набуття» знання, а й, власне, культура цього набуття й використання знань.

Інші аспекти цифрової культури акцентує К. Літвінова (K. Litvinova) у власному DigitleBlog, розуміючи її як систему правил поведінки людини, яких вона дотримується під час використання інформаційно-комунікаційних технологій [9]. До компонентів цифрової культури авторка відносить:

- раціональне споживання інформації;
- критичне мислення, що стосується кількості та якості сприйнятої інформації і вміщує пошук (вибір достовірних та надійних інформаційних джерел), інтерпретацію (надання переваги фактам, ніж думкам), дослідження (глибокий аналіз інформації для формування висновків) й оцінку (погляд на інформаційне повідомлення з різних аспектів);

- цифрову грамотність, тобто вміння користуватися сучасними ІТ та програмним забезпеченням, особливо у професійній діяльності;
- ІТ-волонтерство – використання ІКТ не лише для власних потреб, а й для вдосконалення навколишнього світу;
- «зелене» використання інформаційних технологій («Greening IT»), участь у вирішенні екологічних проблем, спричинених інформаційним прогресом.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про те, що цифрова культура може бути визначена як артефакти і символічні структури, які засновані на цифровому кодуванні та його універсальній технічній реалізації, тотально включені в інституційну систему і сприяють підтримці певних цінностей, закріплені ментально і створюють форми автодетермінації, як зазначає Д. Галкін [2].

Для нас важливим є те, що цифрова культура – це, передусім, розуміння сучасних інформаційних технологій, їх функціоналу, а також здатність і вміння фахівця успішно використовувати їх в роботі та побуті; насамперед, це стосується таких інструментів, як робота з базами даних, машинне навчання, комп'ютерне моделювання, статистичний аналіз, робота з графічними редакторами та багато іншого.

Отже, цифрова культура може бути визначена як артефакти і символічні структури, засновані на цифровому кодуванні і його універсальній технічній реалізації, що включені в інституційну систему і сприяють підтримці певних цінностей, що закріплені ментально, і які створюють форми автодетермінації.

Ядром або стрижнем цифрової культури залишається суперфеномен цифрової культури – універсальний обчислювальний автомат, який отримує різноманітні культурні інтерфейси на різних рівнях культури.

Ми поділяємо позицію Д. Галкіна про те, що з погляду методології, сучасна цифрова культура має розглядатися через аналіз її основних феноменів, до яких відносяться персональний комп'ютер і його модифікації, Інтернет, штучний інтелект, системне і прикладне програмне забезпечення, комп'ютерна графіка та системи віртуальної реальності, цифрові формати традиційних засобів комунікації (книг, фотографії, аудіо- та відеозаписи, цифрове телебачення), технологічне мистецтво, відеоігри тощо. Поняття про єдину цифрову культуру, а не набір різнорідних феноменів, базується не тільки на загальних підставах бінарної мови, а й на конвергентній природі феноменів цифрової культури – штучний інтелект використовується у відеоіграх та в Інтернеті, комп'ютерна графіка й анімація розробляються в технологічному мистецтві, відеоіграх, комп'ютерних додатках та Інтернет [2].

Важливо наголосити на тому, що дослідження цифрової культури не вичерпується аналізом цифрових технологій, форматів і гаджетів, а торкається найрізноманітніших аспектів життя сучасної людини, передбачає аналіз змін самих практик і продуктів людської діяльності. Так, дослідження цифрової культури передбачає не тільки аналіз її феноменів, що є важливим, а й спостереження того, що відбувається з культурою в епоху розповсюдження цифрових технологій. Така постановка питання видається закономірною ще й тому, що цифрову культуру важко відокремити від культури «нецифрової». Справа не лише в стрімкому «оцифруванні» сучасної культури, а й в тому, що цифрова культура органічно пов'язана з культурою попередніх епох, «прецифровою» культурою.

Об'єктом нашого дослідження є розвиток цифрової культури працівників закладів професійної освіти в її духовному аспекті, як системи матеріальних і духовних цінностей цифрової епохи. Крім того, саму цифрову культуру ми розглядаємо як професійно значущу якість особистості працівників закладів професійної освіти, формування й розвитку якої відбувається у цифрову епоху.

Працівники закладів професійної освіти повинні розуміти, яким чином цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації, а також усвідомлювати їх можливості, обмеження, ефекти та ризики. Вони повинні розуміти загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі цифрових технологій, які безперервно розвиваються, а також знати основні функції та особливості використання різних цифрових пристроїв, програмного забезпечення та комп'ютерних мереж. Педагоги мають діяти на основі критичного підходу щодо обґрунтованості, надійності, впливу інформації і даних, отриманих за допомоги цифрових засобів, а також вміти використовувати цифрові технології відповідно до правових та етичних принципів.

Працівники закладів професійної освіти повинні мати можливість використовувати цифрові технології для співпраці з іншими, досягнення професійних, особистих, соціальних або комерційних цілей, за підтримки їхнього активного громадянства та соціальної інтеграції. Цифрові навички мають містити можливості використання, фільтрування, оцінки, створення, програмування та публікування цифрового контенту. Працівники закладів професійної освіти повинні мати можливість керувати та захищати інформацію, вміст, дані та цифрові ідентифікації, а також ефективно взаємодіяти з програмним забезпеченням, пристроями, штучним інтелектом або роботами (програмними ботами) тощо.

Процес взаємодії педагогічного працівника з цифровими технологіями та вмістом вимагає рефлексивного та критичного, але цікавого, відкритого та перспективного ставлення до їх еволюції, а також

етичного, відповідального та безпечного підходу до використання цифрових засобів та інструментів.

Відтак, пропонуємо визначати *«цифрову культуру педагогічного працівника закладу професійної освіти»* як прийняті ним цінності гуманістичного суспільства, володіння технологіями оптимального орієнтування та продуктивного спілкування в сучасній цифровій реальності, які оптимізують та гармонізують його професійну діяльність».

Розвиток цифрової культури педагогічного працівника закладу професійної освіти відбувається у процесі його професійної підготовки та підвищенні кваліфікації, заснованої на культурологічній адаптації до умов роботи у віртуально-інформаційному середовищі, впровадженні та використанні цифрових засобів навчання, що вимагають інноваційних підходів і відкритості в організації освітнього процесу, психологічної готовності педагогічних працівників до роботи з поколінням, що зростає у світі цифрових технологій.

Пропонуємо уточнені нами на основі дослідження О. Гнатишиної і А. Саламатова [4] провідні вектори процесу розвитку цифрової культури педагогічного працівника закладу професійної освіти:

1. Усвідомлення та розуміння цифрової культурної реальності, володіння її принципами та способами взаємодії у її просторі.
2. Володіння цифровою компетентністю, що забезпечує ефективне використання цифрових технологій у професійній педагогічній діяльності.
3. Організація системи оптимального пошуку та плідних інформаційних контактів для виконання професійних завдань.
4. Психологічна готовність до реалізації різних моделей поведінки в цифровому середовищі відповідно до морально-етичних норм і загальнолюдських цінностей.

4. МЕТОДИ ДОСЛІЖЕННЯ

Дослідження проводилося методами наукового аналізу досліджуваного явища, а саме: вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, зіставлення наукових фактів, сходження від абстрактного до конкретного, що дало змогу умовно розчленувати об'єкт дослідження, описати його властивості за допомогою відповідних понять і характеристик, перетворюючи в сукупність зафіксовані мисленням абстракції й односторонні визначення. Метод теоретичного узагальнення використано для уточнення поняттєвого апарату. Метод ідеалізації застосовувався для спрощення складних систем і процесів, що допомогло виключити з розгляду ті властивості об'єкта, які заважали зрозуміти сутність досліджуваного феномену та сформулювати нове теоретичне поняття.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результатом дослідження є визначення нового терміну-поняття «цифрова культура педагогічного працівника закладу професійної освіти», що запропоновано розуміти як прийняті ним цінності гуманістичного суспільства, володіння технологіями оптимального орієнтування та продуктивного спілкування в сучасній цифровій реальності, які оптимізують та гармонізують його професійну діяльність.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Цифрова культура – це унікальний феномен, надзвичайно важливий та ефективний для педагогічних працівників різних закладів освіти, який забезпечує можливість зануритися у неповторний світ цифрової реальності. У процесі оволодіння цифровою культурою педагогічні працівники набувають навичок дослідницької роботи із сучасними об'єктами цифрової культури, включаючи навички критичного осмислення явищ цифрової дійсності, а це неодмінно призводить до поліпшення навичок мислення студентів, забезпечує їм розмаїття варіантів для індивідуального, творчого самовираження та саморозвитку, готує їх до майбутніх технологічних змін у професійній діяльності і суспільній роботі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо в обґрунтуванні моделі та технології розвитку цифрової культури працівників професійних закладів освіти.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Л. В. Баева, «Электронная культура: опыт философского анализа», *Вопросы философии*, № 5, с. 75–84, 2013.
- [2] Д. В. Галкин, «От кибернетических автоматов к искусственной жизни: теоретические и историко-культурные аспекты формирования цифровой культуры», автореф. дис. д-ра наук. Томск, Россия, 2013, 51 с.
- [3] Д. В. Галкин, «Digital Culture: методологические вопросы исследования культурной динамики от цифровых автоматов до техно-био-тварей», *Международный журнал исследований культуры*, № 3, с. 11–12, 2012. [Электронный ресурс]. Доступно: http://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJCR_03%288%29_2012.pdf.
- [4] Е. В. Гнатышина, и А. А. Саламатов «Цифровизация и формирование цифровой культуры: социальные и образовательные аспекты»,

- Вестник Челябинского государственного педагогического университета. Педагогические науки*, № 8, с. 19–24, 2017.
- [5] Л. Г. Гаврилова, та Я. В. Топольник, «Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени», *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 61, № 5, с. 1–11, 2017. ISSN: 2076-8184.
- [6] А. А. Гук, «Медийная культура как техногенный феномен», *Медиа. Информация. Коммуникация. (MIC)*, № 16, 2016. [Электронный ресурс]. Доступно: <http://mic.org.ru/new/542-medijnaya-kultura-kak-tekhnogennyj-fenomen>.
- [7] И. Ф. Колонтаевская, и О. А. Исабекова, «Цифровая культура инженера: проблемы и решения», на *Междунар. науч.-практ. конф. Наука 2014: проблемы и перспективы*. Москва, Россия: Грифон, 2015, с. 72–76.
- [8] В. В. Кривошеев, «Электронная культура: необходимость междисциплинарного подхода к изучению», *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: Гуманитарные и общественные науки*, № 16, с. 76–81, 2013. [Электронный ресурс]. Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/v/elektronnaya-kultura-neobhodimost-mezhdistsiplinarnogo-podhoda-k-izucheniyu>.
- [9] К. Літвінова, «Про компоненти цифрової культури», *Digitale Blog*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/>.
- [10] Аналітична записка «Питання розвитку цифрової культури українського соціуму», Нац. ін-т стратегічних досліджень (2014, Вересень). [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.niss.gov.ua/articles/1631/>.
- [11] Д. Е. Прокудин и Е. Г. Соколов, «Цифровая культура» vs «Аналоговая культура», *Вестник Санкт-Петербургского государственного ун-та*. СПб., Россия, Серия 17, вып. 4, с. 83–91, 2013.
- [12] И. Л. Сергеева, «Трансформация массовой культуры в цифровой бред», *Культура и цивилизация*, Т. 6, № 6А, с. 55–65, 2016.
- [13] Н. Л. Соколова, «Цифровая культура или культура в цифровую эпоху», *Международный журнал исследований культуры*, № 3, с. 6–10, 2012. [Электронный ресурс]. Доступно: http://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJCR_03%288%29_2012.pdf.
- [14] М. Л. Тэйлор, «Поколение next: студент эпохи постмодерна» *Отечественные записки*, № 3, 2006. Доступно: <http://jarki.ru/wpress/2009/01/26/413/>.

- [15] «Цифрова адженда України – 2020». [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjdzfAzvTUAhUISJoKHZorBZUQFgg2MAM&url=https%3A%2F%2Fucci.org.ua%2Fuploads%2Ffiles%2F58e78ee3c3922.pdf&usg=AFQjCNF00abN4Um5ZfcCMuSmiULVeqQ_Y.
- [16] С. И. Черных, и В. И. Паршиков, «Цифровая культура как гуманитарный феномен», *Профессиональное образование в современном мире*, Т. 6, № 4, с. 601–607, 2016. DOI: 10.15372/PEMW20160405.

DIGITAL CULTURE OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING INSTITUTIONS' TEACHERS

Oleksandr Bazeliuk,

PhD in Education, DSc Student
Institute of Vocational Education
and Training of the National Academy
of Educational Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3206-2287>
o.bazeliuk@ukr.net

Abstract. The modern approaches to determining the social and cultural phenomenon of “digital culture” are analyzed in the article. The speed of information flows spreading leads to a situation of total digitalization of social processes and the lives of separate persons. Thus, the digital tools every time get more cultural significance for the development strategy implementation in all live spheres, including education. The author’s definition of the concept “digital culture of vocational education and training institutions’ teachers” is proposed based on the analysis of the foreign and domestic concepts of education informatization, research findings on designing and using the ICT tools in teaching. The study was held in terms of the VET institutions’ teachers’ digital culture development process in its spiritual aspect as the system of material and spiritual values. In addition the digital culture is proposed to consider as professionally significant quality of the VET institutions’ teachers’ personality, the formation and development of which takes place in the digital age.

The component compositions of the concept is described, as well as the importance and main vectors of the VET institutions’ teachers’ digital culture development process are grounded. Teachers should understand how digital technologies can support communication, creativity and innovations; recognize their opportunities, limitations, effects and risks;

understand general principles, mechanisms and logic behind the constantly developing digital technologies; know the main function and ways of using different devices, software and networks.

Keywords: digital culture; digital culture of vocational education and training institutions' teachers; digitalization; digital communications; vocational education and training.

ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Базелиук Олександр Васильович,

кандидат педагогических наук, докторант

Института профессионально-технического
образования НАПН Украины,

г. Киев, Украина

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3206-2287>

o.bazeliuk@ukr.net

Аннотация. В статье проанализированы современные подходы к определению социально-культурного феномена «цифровая культура». Скорость распространения информационных потоков приводит к ситуации тотальной цифровизации общественных процессов и жизни отдельных лиц. Таким образом все большую культурную значимость приобретают цифровые средства для реализации стратегии развития во всех сферах жизни, в том числе и в образовании. На основе анализа зарубежных и отечественных концепций информатизации образования, научных исследований по созданию и применению ИКТ в педагогической деятельности нами предложено авторское определение понятия «цифровая культура педагогических работников в учреждениях профессионального образования». В статье проведено исследование с точки зрения процессов развития цифровой культуры работников в учреждениях профессионального образования в ее духовном аспекте как системы материальных и духовных ценностей. Кроме того, саму цифровую культуру предложено рассматривать как профессионально значимое качество личности работников в учреждениях профессионального образования, формирование и развитие которой происходит в цифровую эпоху.

В статье раскрыт компонентный состав понятия, а также обоснованы важность и основные векторы процесса развития цифровой культуры педагогических работников в учреждениях профессионального

образования, которые, в свою очередь, должны понимать, каким образом цифровые технологии могут поддерживать общение, творчество и инновации, а также осознавать их возможности, ограничения, эффекты и риски. Они должны понимать общие принципы, механизмы и логику, лежащие в основе цифровых технологий, постоянно развиваться, знать основную функцию и уметь использовать различные устройства, программное обеспечение и сети.

Ключевые слова: цифровая культура; цифровая культура педагогических работников в учреждениях профессионального образования; цифровизация; цифровые коммуникации; профессиональное образование.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] L. V. Baeva, «Elektronnaya kul'tura: opyt filosofskogo analiza», Voprosy filosofii, № 5, s. 75–84, 2013.
- [2] D. V. Galkin, «Ot kiberneticheskikh avtomatov k iskusstvennoj zhizni: teoreticheskie i istoriko-kul'turnye aspekty formirovaniya cifrovoj kul'tury», avtoref. dis. d-ra nauk. Tomsk, Rossiya, 2013, 51 s.
- [3] D. V. Galkin, «Digital Culture: metodologicheskie voprosy issledovaniya kul'turnoj dinamiki ot cifrovyyh avtomatov do tekhnobio-tvarej», Mezhdunarodnyj zhurnal issledovaniy kul'tury, № 3, s. 11–12, 2012. [Elektronnyj resurs]. Dostupno: http://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJCR_03%288%29_2012.pdf.
- [4] E. V. Gnatyshina, i A. A. Salamatov «Cifrovizaciya i formirovanie cifrovoj kul'tury: social'nye i obrazovatel'nye aspekty», Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Pedagogicheskie nauki, № 8, s. 19–24, 2017.
- [5] L. H. Havrylova, ta Ya. V. Topolnyk, «Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvitni fenomeny», Informatsiyni tekhnolohii i zasoby navchannia, T. 61, № 5, s. 1–11, 2017. ISSN:2076-8184.
- [6] A. A. Guk, «Medijnaya kul'tura kak tekhnogennyj fenomen», Media. Informaciya. Kommunikaciya. (MIC), № 16, 2016. [Elektronnyj resurs]. Dostupno: <http://mic.org.ru/new/542-medijnaya-kultura-kak-tekhnogennyj-fenomen>.
- [7] I. F. Kolontaevskaya, i O. A. Isabekova, «Cifrovaya kul'tura inzhenera: problemy i resheniya», na Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Nauka 2014: problemy i perspektivy. Moskva, Rossiya: Grifon, 2015, s. 72–76.

- [8] V. V. Krivosheev, «EHlektronnaya kul'tura: neobhodimost' mezhdisciplinarnogo podhoda k izucheniyu», Vestnik Baltiiskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta. Seriya: Gumanitarnye i obshchestvennye nauki, № 16, s. 76–81, 2013. [EHlektronnyĭ resurs]. Dostupno: <https://cyberleninka.ru/article/v/elektronnaya-kultura-neobhodimost-mezhdistsiplinarnogo-podhoda-k-izucheniyu>.
- [9] K. Litvinova, «Pro komponenty tsyfrovoy kultury», Digitale Blog. [Elektronnyĭ resurs]. Dostupno: <https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/>.
- [10] Analitychna zapyska «Pytannia rozvytku tsyfrovoy kultury ukraïnskoho sotsiumu», Nats. in-t stratehichnykh doslidzhen (2014, Veresen). [Elektronnyĭ resurs]. Dostupno: <http://www.niss.gov.ua/articles/1631/>.
- [11] D. E. Prokudin i E. G. Sokolov, «Cifrovaya kul'tura» vs «Analogovaya kul'tura», Vestnik Sankt-Peterburgskogo gos. un-ta. SPb., Rossiya, Seriya 17, vyp. 4, s. 83–91, 2013.
- [12] I. L. Sergeeva, «Transformaciya massovoj kul'tury v cifrovoj brede», Kul'tura i civilizaciya, T. 6, № 6A, s. 55–65, 2016.
- [13] N. L. Sokolova, «Cifrovaya kul'tura ili kul'tura v cifrovuyu epohu», Mezhdunarodnyj zhurnal issledovanij kul'tury, № 3, s. 6–10, 2012. [EHlektronnyj resurs]. Dostupno: http://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/03_2012/IJCR_03%288%29_2012.pdf.
- [14] M. L. Tehjlor, «Pokolenie next: student ehpoi postmoderna» Otechestvennye zapiski, № 3, 2006. Dostupno: <http://jarki.ru/wpress/2009/01/26/413/>.
- [15] «Tsyfrova adzhenda Ukraïny – 2020». [Elektronnyĭ resurs]. Dostupno: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjdzfAzvTUAhUISJoKHZorBZUQFgg2MAM&url=https%3A%2F%2Fucci.org.ua%2Fuploads%2Ffiles%2F58e78ee3c3922.pdf&usg=AFQjCNF00abN4Um5ZfcCMuSmIULVeqQ_Y.
- [16] S. I. CHernyh, i V. I. Parshikov, «Cifrovaya kul'tura kak gumanitarnyĭ fenomen», Professional'noe obrazovanie v sovremennom mire, T. 6, № 4, s. 601–607, 2016. DOI:10.15372/PEMW20160405.